

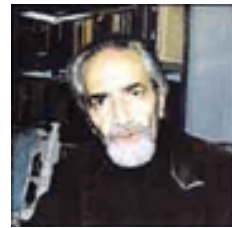
آذربایجان دا قیش مراسیمی



تورکجه یه چئویره ن:
علیرضا ذیحق

سید ابوالقاسم انجوی شیرازی

آذربایجان دا قیش مَراسیمی



سید ابوالقاسم انجوی شیرازی

تورکجه یه چئویره ن : علیرضا ذیحق

الکترونیکی نوسخه : 2008 / 1387

Azərbaycan da qış mərasimi

Yazar: Seyid Əbulqasim Encəvi Şirazi

Turkcəyə Çevirən : Əliriza Zihəq

کیتاب دا کی لار :

1- آذربایجان دا چیلله گنجه سی 4

2- کوسا گلین مراسیمی 19

3- کوسا مراسیمی 27

4- آذربایجان دا خیدیر نبی مراسیمی 29



آذربايجان دا چيلله گنجهسى

آذر شهر:

«آذر شهر» ده دي آي نين اولينده كي همان چيلله گنجهسى دير، جماعت چيلله قاريزي يئهرلر كي قاريز دا گرگ ممقان قاريزي اولار. اونسو يئمهكه دئهرلر كي سويوغون دونداريب تيرهتمه سي نين ائري گندهر و آدام اوشومهز.

بؤيوك چيلله قيرخ گوندور كي دي آي نين ايلك گونوندن باشلاناراق بهمن ين اونوناجان دوام تاپار و كيچيك چيلله يير مي گون دور كي بهمن ين آخيري ناجان ادامه سي اولار و خلق ايچره دئهرلر كي كيچيك چيلله بؤيوك چيلله دن قار- بورانلي و دونداريجي اولار.

كيچيك چيلله بؤيوك چيلله دن سوروشار: «سن گتددون نينه دن؟»
بؤيوك چيلله دئهر: «من گتديم دوندارديم. اوشوتدوم. ناخوشلاتديم گلديم».

كيچيك چيلله دئهر: «اگر من گندسم، قري لري كورك دن، لوئهين لري لولك دن، گلين لري بيلك دن، كؤريه لري بلك دن، ائيله رم».

اوندا بؤيوك چيلله تمسخر حالدا دئهر: «عؤمرون آزدي گؤتون يازدي».
آذر شهرين قادين لاري كيچيك چيلله قورتولانا جان، ائو ائشي يي توكوب هيس آمازلار و بو اينام داديلار كي اگر بوايكي چيلله ده كيمسه ائويني توكه

چیلله اونو قارقیشلاييب يامان گونه سالار. كيچيك چیلله نين آخير گونونده خانيملار دام لارين اوستونده اوديانديراركن دئيه لر:

چیلله قاشدي ها چیلله قاشدي بالالارين گؤتدي قاشدي
اعتقادلاري واركي اوديانديرماقلا، سويوق يوكون چاتيپ گئدر ويئره
ايستي نفس گلمك له هاوا ايستي له نر و دئيه لر: « چیلله چيخدي ياز
گلدی»

آذرشهرين كندلرينده ايسه دئييله ر: «قيخ بئش گئشدي، خاش سوي
دوشدي». سؤيله نديك لره گؤره كئچميش لرده آذرشهرده ارمني عائله لرده
وارايدى كي بؤيوك چیلله نين آخيريندا و كيچيك چیلله نين آخيريندا و كيچيك
چیلله نين اولينده سويوق آزالسين دئيه سوي «خاچ» سالارديلار و بوسؤز
اونلاردن قالبيدي. قيشا گؤره چوخلي آتالار سؤزو ده وراكى اؤرنك اولاراق بير
نئچه سي بئله دير:

«قيش چيخدي اوزو قره ليك كؤموره قالدی»

«قيش گلدی قيليش گلدی»

اردبیل:

باشقا يئرلركيمي اردبیل ده ايسه دي آبي نين اوليندن بهمن ين اونوناجان
بؤيوك چیلله دير و بهمن ين اونوندان آخيريناجان كيچيك چیلله دير. اردبیل لي لر
يايين آخيرلاريندا قوغون قارپيزلاري زنبیل لره قويوب دام ديرك دن آسارلاركى
چیلله يه جان ساغلام قالالار. ايكي- اوچ گون چیلله يه قالان خانيملار قاتيق
چاليب چیلله گئجه سي نين قوناق ليقي ايچون باشقا حاضيرليق لار گؤره لر.
چیلله گئجه سي نين يئمك لریندن، تويوق- خوروز و پیلوو و «سوسانیا»
ديركي سوغاني قيزاردارلار و ألچه ايله قاتيب پيشيره لر. قوناقلار سوفرا
باشينا ييغيشيب خؤره ك يئديكده، مزه لي احوالات لار تعريف له ييب بير-

بیرلری ایله شوخلوق ائدهرلر. سونرا قوغون قاریزی آریا قویوب ایتی بیر
بیچاق ایله کسرکن دئیهرلر:

«قارا بالامیزی بو گئجه کسدوک»

شامی یئدیك دن سونرا هره بیر پییالا قاتیق ئیه رو بیرناغیلچی دا
اولارکی باشلایار ناغیل سؤیله مه یه و کیمسه ناغیل چی دان گؤز گؤتورمه
یه حسارت ائتمه زکی اوندان گؤردون کوسدودا دینمه دی. گئجه یاریسی کی
چیلله نین گیریشی دیر و اگلنجه نین بیتیب قورتولان واختی دیر، هامی
بیرلیکده چؤله چیخیب سسله نرلر: - «بویوک چیلله سن آلا بک توتما»
سونرا اود یاندریب ائولرینه قاییدارلار.

چیلله گئجه سینده قاریز و قاتیق یئمک ایچون بئله بیر ایناملاری و ارکی
قاتیق یا یوغورت یئمک انسانی ساغلام ساخلایب گوجونو آرتیرار و قاریزی
سرین- سرین یئمکده باعث اولار کی انسانین بئینینده کی قوردلار اؤله.

اردبیل ین «نمین» ماحالیندا، «جئی یید» آدلی بیر کندوار کی چیلله
گئجه سینده جماعت بیر- بیر نین گؤروشونه گئدهرلر و بو گئجه بوتون
ائولرده «خشیل» حاضرلار کی اون، شکر و آزجانا دوزی سوايله قاتیب
قاوورالارکی لاپ برکییه. یئیهنده اونا ایستی اود آرتیریب بیر آزدا ساری یاغ
اوزهرینه تۆکرلرکی، یاغلی یوموشاق و دادلی بیر خؤرهك اولار. بو گئجه نی
قیز- گلینلر کمک له شیب بوغدا قاوورارلار کی اونا «قورقه» دئیهرلر و گرک
کی هامیدان قاباغ خیرداجا بیر معصوم اوشاق اوندان یئیه کی شاید آلاهیین
اونا رحمی گلیب قیشی برک سوبوق ائله مه یه. قاوورلانمیش بوغدا
سوزدورورسا، سو عوضینه قاتیق یا ایران ایچرلر.

اوسكو:

اوسكونون «باويل» ين ده چيلله گئجه سي، نيشانلي قيزلار چيلله ليك يوللايلارلار و يولانيلان خونچالارين بيرينه ميوه ييغارلار. ميوه لر عبارتدير نار، آلما، پرتقال، آرمود و قارپيزدان. قارپيزا چوخ اؤنم وئرديك لري ايچون، خونچالار يئتيرديك ده دئيرلر: «گؤرهك چيلله قارپيزي يوللو يوبلار يايوخ»

ايكينجي خونچايا حالوا، پشمك، گلّه قند و اوچونجونه بيردست پالتار، چاديرا، جوراب، باشماق، آينا، داراق و قيچي و دؤردونجونه گلين ين عائله سي ايچون خلعت قويارلار مثلاً چاديراليق، كؤينك ليك، جوراب و چارقاد. خونچالار حاضيرلاشاندا، داماد ائوي قوهوم قونشودان دعوت ائده لر كي گليب خونچالاري گؤره لر. چيلله آخشامي خونچالار يوللاناركن، خانيم لاردان بير قارپيزي قولتوغونا ويريب گلين گيله آپار.

قيز ائوي ده اؤز قوهوم قونشوسونو چاغيرار كي گليب خونچالارا باخسين لار. كيمسه خونچانين ميوه لرinden يئسه گرگ كي يئرينه دستمال، جوراب و چارقاد يوللايا. خونچالاري گتيره نلره ده قيزين آناسي طرفيندن دستمال وئريلر. نئچه گون سونرا خونچالاري بوشالديب قايتاراركن اونلارين بيرينده دامادا بير دست پالتار، بير جوت جوراب، جانا ماز و بير قوطو شيرني يوللايلارلار.

اوسكو نون فئسه قنديس ين ده قيز ائوينه خونچا گئندنه، او اوغلان قيزلار كي ائولنمك يا اره گئتمك لري يوبانيبيدي، قاپي لارينين نين اؤنونده دايانيب آياقلاري آلتينا بير كليد قويارلار و نيت ائله ركن گؤزله يرلر كي خونچالار گلسين. خونچالار گلديك ده يولدان كئچن لرين سؤزوننه قولاق آسارلار اكر اونلارين دانيشديقي سوز آچيق آيدين و اومود وئريجي اولدو اونو اوغورلوساييب اعتقاد بسله يرلر كي گلن چيلله يه جان بخت لري آچيلاجاق.

البته بو سیرری اؤزگه لردن گیزله دهرلر و نیت لرینی کیمسه یه آنلادماز لار. قیزلار، اوغلانلاردان چوخ بو ایشه فیکیر وئره لر.

چیلله گئجه سینده بوتون ائولرده شنلیک مجلسی قورولار و ائو اهلی بیر- بیر نی دؤوره سینه ییغیشارکن چالیشارلار کی گئجه نی خوش کئچیرتسین لر. بو گئجه ده قاریز ایله چاشنی یئمه گی هئچ واخت اونودمازلار. اوزوم دن دوزه رله نن دوشابین اوزونه آغ بیر مایا یا کفه ییغیشار کی اونا چاشنی دئیهرلر.

چیلله گئجه سی سَفَره چیخماقی پیس بیلرلر و دئیهرلر: «کیم بو گئجه نی یولدا اولار، او بیر ایله جان یوللاردا قالاچاق و ائو اوزو گؤرمی یه جک».

اھر:

اھرده چیلله گئجه سی قوغون قاریز یئمک اونودولماز و عمل لری کئچن لرده نار، آلمار و پرتقالدا اونا آرتیرب شامی یئدیك دن سونرا کورسونون اوزه رینه سوفره آچیب قوغون قاریزی مئجمه ئی ده گتیرب سوفره یه قویارلار. ائوین آغ ساققالی بیچاقی آله آلیب «بسم الله الرحمن الرحیم» دئیهر و باشلایار قوغون قاریزلاری دایلم- دایلم کسب هرهنین پایینی وئرمه یه. آما یئمک دن قاباق، دوعا اوخونار وهامی لیقلا آمین دئیهرلر. دوعا لاریندا بئله دئیهرلر: «آلاه بیزیم شهریمیزه و مملکتی میزه برکت وئر. قاباغا گلن باهاری یاغیشلی ائله. بو شلولارین بورجون یئتیر و بیزیم عائله میزی بوتون یئرگوي بلاسیندان محفوظ ائله. کسبی میزه رونق وئرب ایشی میزه برکت سال» دوعادان سورا یئمیه باشلایب گئجه نی دئییب گولوب ایله نرلر.

چیلله گونو نیشانلی لار، آداخلی لارینا خونچا یوللویارلار و بوتون دوست - قوهوم لار خونچالاری حاضر یلاما قدا کمک لیک ائده لر. هر خونچا عبارتدیر بیر بولوت یاخشی شیرنی، بیر بولوت پرتقال، بیر بولوت آلمار، بیر بولوت نار، بیر

دانا آینا ایله ایکی طاقه یاخشی پارچا و چادیرالیق ایله کؤینک لیک دن. بونلاری دامادین یاخین دوست و قوهوملاری گلینه یوللایارلار. دامادین اؤزوده مخصوص بیر خونچا توتوب بیر ایکی قواره یاخشی پارچا و قیزیل قولباق یا قیزیل بویونباغی ایله بیر لیکده یوللایار. بیر منجمه ئی ایسه شام تداروکی گؤره لرلر کی عبارتدی ایکی- اوج بولوت پیلوو ایکی- اوج دانا قیزارلانمیش تویوق.

چیلله آخشامی دامادین یاخین قوهوملاری آروادلی اوشاقلی بیر یئره بیغیشیب میوه و شیرنی یئدیك دن سونرا چالیب اوخوماقلا دلخوشلوق ائده لرلر. گون باتانا یاخین خونچالاری حامبالارین باشینا قویوب ایکی آرواد ایله بر لیکده گلین گیله یوللایارلار.

خونچا گتیره نلرین شردانا و زحمت یانالاری گلین یین عائله سی طرفیندن وئریله ر و خانیملاردا خونچالاری تحویل وئردیک دن سونرا «موبارک اولسون» دئییب قاییدارلار.

خونچالارین ساییبسی دولتلی لر آراسیندا اون بئش دن آز و قیرخ دان چوخ اولماز کی ائوه یئتیرجك قوهوم قونشو مبارک اولسون گلیم شیرنی و میوه لردن یئیه لرلر.

أرلیك قیزلار و سوبای اوغلانلارکی گؤیول لریندن ائولی لیک کئچیر چیلله گئجه سی فال آچارلار و گله جکده حیات یولداش لارینین هانسی اخلاق و روحیه ده اولدوقلارینا خاطیر نیت ائده لرلر. بئله لیک له کی نارین باشینی ائله اهمال و یوموشاقلیق لا کسرلر کی ناردانا لارینا توخونمایا. توخونورسایئنی دن نیت ائتمه لی و نار کسمه لی دیلر. سونرا ناری دادرلارکی شیرین اولورسا دئییه لرلر گله جکده کی أر یا آرواد لاری گولش قاباق و گولر اوزلو اولاجاق. تورش اولسادئییه لرلر: «وای گونوموزه کی أر یا آروادیمیز قاش قاباقلی اولاجاق».

تبريز:

تبريز ده چيلله گئجه سي يئددى جوره ميوه يئيه لر و اينام لاري واركي بو ايش باعث اولار يايي ترله مه يه لر و يانقين اولمايالار. ميوه لري يئيه ندن سورا دئييب گولوب ايلنمك باشلانار و ميوه لرين قابيغيني و اونلارين پولوشونو آخان بير سويا توكرلر. بو گئجه آنالار، او قيزلارا كي ار ائوينده ديلر چيلله ليك يوللايارلار. يئددى جوره ميوه يوللاماقلا بير ليكه پيلو و خوروش و تيه پارچادا يوللانار.

دامادلار، نيشانلي لارينا و ياخين قوهوم لاردا بير- بيرلرينه ميوه، يئمه لي و باشقا تحفه لر يوللايارلار. كئچميش لرده چيلله نين ايلك گونونده، جماعت يوخودان آييلاركن آرواد اوشاقلا بيرليكه شه هرين قيراغينداكي گندوولارا ساري گنده رديلر. بو يئره يئتيرديكه، قئچي نن ديرناقلاريني توتاراق، ساچلاريندان بير آز كسيب يونگولله ده ركن دئيه رديلر: «آغيرليغيميز بوردا قالسين» سونرا اؤزلري ايله گتيرديك لري قابدا بير آز سو گؤتوروب آپارايديلار. اعتقادلاري وارايدى كي گندوون سويو سئحير- جادونو باطل ائده ر و دويونه دوشن ايشلري آچا. مثلاً اگر بير قيز ايسته يه ايدى بختي آچيلا گر ك كي يوونماميش دان اول، بوسودان باشينا توكه ايدى و بير توكان چي كي موشتري سيز ايدى و ايشي كاساد ايدى آزجا او سودان توكانين قاباغينا سپرديلر كي موشتري سي چوخالا.

علمدار:

علمداردا ادنیهرلر کي اگر چیلله گئجه سینده مراسیم توتماسان اوایل برکت سیز اولار و قیتلیق اولارکن جماعت چئشیدلی ناخوشلوق لار توتوب بدبخت چي لی یه دوشرلر و آلاهیین غضبی اونلاری توتار. چیلله گئجه سی فقط قاریزا ایله قوغون ییهرلر کي بوقاریز و قوغون لاری یایدان آلیب سرین بیر یئرده سامان ایچینده ساخلایارلار کي چیلله گئجه سی ییهرلر. بیر سیرا جماعت آرمود، هیوا و ناردانلار.

تکاب:

تکاب دا چیلله گئجه سیني جشن توتوب نار، آلمان، آجیل و قاریز ییهرلر و اعتقادلاری وار کي اگر بو گئجه قاریز ییهرلر یاین ایستی سی اونلاری اذیت ائله مز: بو گئجه کیمسه گرک ائودن انشی یه چیخمایا و سؤفده اولمایا کي گلن ایله جان سؤفده اولار.

هابئله چیلله گئجه سینده بوغدا قاووروب داما سرهرلر و اعتقادلاری وار کي بو ایش ایله گلن ایل لری برکت لی اولار. قیز گلین لر بو گئجه نی آلرینه حنا قویوب سحره جان آییق قالارلار. شام خؤره ک لری ده قوروت آشی اولار کي نوخودا یله پئنجردن دوزه لهر و آدینا «کاجی» دئیهرلر.

جوانلار و اونلار کي آداخلی دیلار، نیشانلی لاری نین دامینا چیخیب بالاجابیر دوه جیگی آشاگی ساللایارلار. دوه جیگی باهالی پارچالاردان دوزه لده لر و آشاگی ساللاماق ایچون باشینا بیرایپ باغلا یارلار. ائو اهلی کي بو رسم ایله تانیس دیلار، دوه بئلینده اولان خورجونا یئمه لی شئی لر

دولدوروب دئیهرلر: «چک یوخاری آلاهی مطلبیوی وئرسین. سونرا باشقا تانیس داملارا چیخیب دوه جیک لیرینی باجادان ساللارکن دئیهرلر: «موتالی قیللی چیخدی. من من موتال دان آل چکمیشم موتال مندن آل چکمیر». ائو بییه سی بیر آز شیرنی خورجونا بیغیب سؤیله یز: «گند آلاهی ساخلا سین». کیچیک چیلله یه گؤره بیر سیرا عادت لرده واردی کی دئیهرلر بوگون چیلله فلان ائوده دی. قالیب شانسا اگر هاوا یاخچی اولسا دئیهرلر فلان کس گولر اوزلودی». هاوا سویوق و قار- بورانلی اولسا محله نین آداملاری او ائو صاحبینی آله سالیب دئیهرلر: «نه خبریندی بابام. بیر آز گول هاوا آچیل سین».

خوی :

جماعت کاسیب دان دولتلی یه لازم بیلرلرکی بازاردان پشمک و حالوا آلیب ائوه آپار سینلار. چیلله یه گؤره بیر منجمه ئی حاضیرلایارلار کی ایچینده پشمک، حالوا و قاریز اولار. شامادا تویوق پیلوو یا پیلو و خوروش پیشیره لر. شامدان سورا ائوین بؤیوی یئمهلیری بؤلوشدوروب اوتورارلار صؤحبته. نیشانلی قیزلارا یوللانیلان خونچادا اون ایکی بشقاب اولار. بو بشقابلارا پشمک، میلاخ، جوربه جور حالوا، قاریز، شیرنی و آیری- آیری میوه لر دوزوب اورتادا بیر بوخچا اولارکی خلعت دئیله ر و عبارتدیر گلین دونو نان قیزیل دان. قیز ائوی چوخ احتراملا خونچالاری قوناق اوتا قینا قویوب حامبالا انعام وئریب یولاسالارلار. سورا دوست تانیشا و قوهوملارا خبر وئره لرکی خونچالاری گلیب گؤرسونلر. قوهوم قونشو خونچالاری گؤردوکده شادلیق ائده لر و اونون یئمهلیری لریندن یئییب دئیهرلر: «ائولری آباد».

چیلله گئجه سینده اوقیزلاراکي تزه آر ائوینه گندیبلر، عائله لری طرفیندن چیلله لیک یوللانا ر و عقیده بونا دیر بئله لیکله چیلله نین آغزی شیرین اولوب

قيش خوشلوق ايله كئچر. خونچالارا دوزوله ن حالوا لار اوج جوره اولار: 1- چونجود حالواسي 2- جه ويز حالواسي 3- كئشير حالواسي «خوي» ون «پره» سينده، چيلله گئجه سي نيشانلي اوغلانلار آتا آنالاري له بيرليكه آداخلي سي گيله گنديب اوزلري له بير قوغوندا آپارارلار. قوغونو اوتاين وسطينده بؤيوك بير مئجمه ئيه قويارلار. گلينين آتا آناسيندان باشقا آيري قوهوملاردا اولارلار. سونرا گلين پرده داليندان انشي يه چيخيب سلام وئره ركن چوخ مؤدب حالدا بير بوجاق دا ايله شر و واختي جاتاركن بيچاقي آله آليب قوغونو ديليم- ديليم بؤلوب پايلايار.

رسم دير كي قوغون بير ديليمين كي كوچه قاپيسي نين آغزينا قويارلار تا يوخسول بير آدام اونو گؤتوروب يئمك له ائوده كي اوغلان قيزلارين بختي آچيلا و گلين ايله داماد قوشا قاري يالار. اوغلان آناسي بو آندا نيت ائده ركي اوغلو، آديقلاري گليني بوشامايا. بو ائلين سئويملي رسم لرinden بيري بودوركي هئچ كيشي گرگ آروادين بوشامايا. هابئله رسم ديركي چيلله گئجه سي شريت دن پالتار آسالار. صوبح اذاني ناچان پالتارلار شريت دن دوشورسه، بو اينامدا اولارلار كي بو ايل قيشي سويوق و قار- بورانلي اولاجاق و گرگ كي آيين لريني بركيديب پالتارلاريني چوخالدار.

چالديران (قره عيني):

چيلله گئجه سي قوهوم قونشولار بير يئره ييغيشماقلا فال آچيب چيلله ني «بدر» ائله رلر. بو مراسيم ده ائل طايغانين بوتون اوغلان قيزلاري و خانيملاري شركت ائده ركن. ائو صاحبي فال توتماق دان قاباق، قوناقلارا قاوورقا و «هديق» وئره ر. بوغداني يويوب پيشيره ركن اونا بير آز دوز و جويز ايچي قاتارلار كي هديق دئييله ر. قاوورقادا ساج اوستونده قاوورلانميش بوغدادير. بونلاري يئديك دن سونرا مراسيمه باشلايارلار. قيزلاردان بيريني كي

هاميدان اوتانچاق و باش آشاغي دير سئچەرلر كي گنده بولاقدان سو گتيره. سويلا گتيدك ده يولدا گرگ كيمسه ايله دانيشمايا، دؤنوب دالي يا باخمايا، آستيريپ اؤسكورمهيه و سو قابيني يولدا يئره قويمايا و اگر بو ايشلردن بيريني گؤرورسه، نييتي باطل اولار و گرگ قايدا تزه دن باشلايا.

گتيريله ن سويو باشقا بير قاباتؤكوب ايكي ايي نه كي باشلارينا پامبوق دولانيب ديرسويون ايچينه سالارلار. او اي نه كي باشينا چوخ پامبوق دولانيب بير اوغلان آدينا و او ايي نه كي پامبوقي آذير، بير قيزين آدينا سويلا سالينار. ايي نه لر سويون اوزه رينده بير- بيرلرينه ياپيشيرسالار دئيه رلر كي بونلار بير بيرلرينين قسمتي ديلر. اگر ايي نه لر بير- بيرلرينه چاتماسالار دئيه رلر هره سي نين قسمتي آيري دير. بو فالي بؤيوك چيلله نين اونونجو گئجه سينده ياداكيچيك چيلله نين اول گئجه سينده توتارلار.

باشقا بير فالدا واركي اونا مؤهره فالي ياكوپه سالماق دئيه رلر. بولاقدان گيتريلن سويون اوزه رينه اؤرتوك چكرلر و اؤزگه دن گيزلي هره اؤز اوره يينده نيت انده ركن سويلا بير مؤهره يا مينجيق سالار.

سونرا بير قيز جيغاز آليني سويلا ساليب مينجيق يا مؤهره لري بير- بير چيخاراركن بير ماهني يا باياتي دا ديله گتيره. سؤزونو ديئيپ قورتارديقدا، آليني آچيب او وجوندا كي مؤهره ني گؤرسه در. مؤهره صاحابي، اوخونان ماهني يا باياتي دان اؤز نييتي نه گؤره تعبير انده ر. مثلا بير قيزكي نيت انديب تئز ليكله آره گنده جك يايوخ، بو ماهني اوخونورسا سئوينجك اولار:

آلينده بايدا گلين دورموشدي چايدا گلين

آلايه مورادين وئرسين آچيلان آيدا گلين

يا اگر بير قوجا خانيم نيت انده كي اولنه جان اونا مشهد، كربلا و مكه زيارتي قسمت اولاجاق يا يوخ بو باياتي دئييليرسه اوره ك دن بير آه چكيب كدرله نر:

گؤزون قالدي گؤزومده تاب قالماي ديزيمده

گۆيول ایستیر آل یئتمیر حسرت قالدی گۆزومده

ماکو:

ماکو و اونون کندلرینده ایسه، ائل ایچره فال توتماق مرسوم دور آما بو ایشی کیچیک چیلله نین آخیر گئجه سی گۆره لر. بیر نفری بولاغ باشینا یوللایارلار کی گئدیپ سوگتیره و گئدیپ گلنه جان گولمه یه، دانیشماغا و دالی یا چؤنوب باخماغا حق یوخدی. سویو گتیردیک ده اونو بیر قابا تۆکوب ایکی دانا پامبوغ لا سرینمیش ایینه نی سویا سالارلار. بو ایینه لر بیر-بیر لینه چاتیر سالار او آدام کی ایینه لری سویا آتیب دی سئوگی سینه قووشابیلر یوخسا، سئوگی سی اؤزگه یه قیسمت اولار. بو ایشی گئجه نین سونونان نوبت ایله تکرار ائده لر و بیرلیکده بو شعرلری اوخویارلار:

آی چیلله چیلله قارداش	آتین قمچیله قارداش
بیر گلدین دانیشما دیخ	قلبیم آچیلما قارداش

اورمیه:

چیلله گئجه سیننی اورمیله لی لر جشن توتوب شادلیق ائده لر. قوغون قارپیز یئمک ده بیر عادت کیمی مرسوم دور. قارپیز یئیه لر کی گلن ایلی ساغلام یاشایالار. قوغون قارپیزدان باشقا فصلین یئمیش لری، گولابلی پشمک جویز حالواسی و میلّاخ دا مجلس لرینده اولار. بونا گۆره ده حالوا ساتان توکانلارین قاباغی اوقدر قالابالیق اولار کی ایینه سالماقا یئر اولماز. جویز حالواسی عبارتدیر دوشاب ایله جویز ایچیندن. دوشابی اوقدر قاینادار لار کی برکیه و صونرا اونا قند جوهری آرتیرارلار کی رنگی آغارا.

اونو بير تاختانين اوستونه قويوب دۇبەج ايله تاپدارلار. اونو تاپداديقجا، اوزونه جويز ايچي سپەرلر و بو ايشي اوقدر گۆرەرلر كي بير برك و آغ حالوا كي ايچي دولودي جويزايله آلەگلر. قيشين سويوغوندا بو حالوا آدامي بير پارچا اود ائلەر.

جويز حالواسيندان باشقا، كئشير حالواسي دا پيشيرەرلر كي كئشيري رندەلەيب اجاق اوسته قويارلاركي اۆز سويو ايله پيشسين. سورا اوستونه دوشاب تۆكوب وارگوج ايله قاينادارلار كي شيره كئشيرين جانينا ياتيب بركييه. اوجاقدان گۆتوردوكده اوووج- اوووج جويز ايچي اونا آرتيريب قارشيديرارلار. قاليب سويودوقدان سورا يئمهلي بير حالوا اولور.

كئچميش لرده چيلله گئجه سي كورسونون دؤوره سینه ييغيشيب گئجه ياريسينا جان دئيپ گولوب صؤحبت له شرديلر. شاما دا پيلو و يا كوفته پيشيره رديلر و شامي يئديك دن سورا، مئجمه ئي يه دوزدوك لري يئمهلي لري آرايا قويوب قورتولونجا يئهرديلر.

چيلله گونو نيشانلي اوغلانلار، نيشانلي لارينا چيلله ليك يوللايارلار و گئجه ني قوهوملار بير يئره ييغيشاركن آغا- خانيملار بير- بيرلريندن آيري قووال چاليب ايله نرلر. اورمولو لار دئيه رلر كي كيچيك چيلله بؤيوك چيلله دن سويوق اولار. نيه كي كيچيك چيلله گلمه ميشدن آند ايچركي «ئله سوووخ اولاجه يم اوشاخلاري بئشيكده قورو دام».

كيچيك چيلله نين آخirlاري داوارلارين دوغوم واختي و پيشيك لرين ميروولانمالاري دير و اسفند آي نين بايرام آيي اولدوغونا گؤره، ياغان قارلارا چئشيدلي آدلار وئريله ركي اونلارا موشتولوقچي قار، بيلديرچين قاري، قار قار قاري، سئرحه قاري و چرشنه قاري دئيه رلر. بو قارلار بير سيرا قارلارديلار كي دواملاري آزدي و آريديكجه قاباكي قارلاري دا اؤزلري له آريده رلر و ائل ايچره قاريئنه آدلانارلار.

اسفندین اورتالاریندا بیر جورہ بولبول تاپیلارکی اونا «چیخ یازا» دئیەرلر و باهارین موشتولوقچوسودور. بولبول اوخودوقجا «چیخ یازا» دئیەر و چیخ یازا گلندہ حاجی لئی لک لرین باهارین گل دیسیندن خبری اولوب سولارا ایشہرکن سولاری قیزدیرار.

میان دواب:

میان دواب را چیلله یه بیر ایکی هفته قالان، آروادلار ائوین هیسین آلیب سلقه سھمان ائدەرلر. نیه کی ایکی چیلله آراسی ائولری تۆکمزلر و دئیەرلر: «چیلله نی سیندیرماریخ»

چیلله گئجه سی یاخشی شام پیشیریب یئدیك دن سورا، قاریز و حالوآدا آرایا چیخار و معتقدیلر کی شیرین یئمك له چیلله هاوانی سویودماز و جماعتی اذیت ائتمز. گئجه یاتاندا دا آینایا باخیب یاتارلار. چیلله نین آخیر گونو خانیملار حالوآ پیشیریب دئیەرلر: «ایندی که قیش بیزیم ائویمیزدن چیخب گئده جك قوي آغزی شیرین گئتسین او گونون آخشام چاغي سی دا اودیاندیریب اوستوندن آتیلار کن دئیەرلر: «چیلله قوودی، چیلله قوودی، سحر مینجیق، سحر مینجیق»

میان دواب خلقي ایکی چیلله نی قارداش بیلرلر. بؤیوک چیلله نی بؤیوک قارداش و کیچیک چیلله نی کیچیک قارداش. اسفند آیی نین 10 گون اولینه ده چیلله بئچه دئیەرلر.

مرند:

مرندده بؤیوک چیلله نین اولینده سایاچی لار یولادوشوب قاپی- قاپی گزه رلر. سایاچی لار شعرقوشوب چئشیدلی مضمونلارلا خلقي تعريف لهیب گولدوره لر. سایاچی نین بیر دانا تورباسی، ایکی دانا دیه نه یی و آل نه وئرم اسکي بیر پالتاری اولار.

مرندین جماعتی سایاچی لارین گلمه سینی اوغورلو بیلرلر و گاهدان ایسه، اوشاقلارینی گؤرسه دیب دئیهرلر بونا تعريف دئه. سایاچی نین دوزلو ایش لریندن بیر، دئیینگن آروادلاری یانسیلماق و اونلارین حاققیندا مزه لی و گولمه لی سؤزلر قوشماق دیرکی بویول ایله خلقي گولدوروب پول آلارلار.

کوسا گلین مراسیمی

قدیم زمانلاردان قالمیش بیر ناغیلا گۆره حضرت موسی، شعیبین یانیندا چوبانلیق ائتدیکده بایراما آللی گون قالان، قویونلارا باش چکر کن گۆرورکی هامیسی ائکیز دوغوبلار. ائوه قاییدیب خانیمینا موشتولوق وئره رکن او قدر سئوینجک اولورکی آز قالیر قول قاناد آچسین. کوسا گلین مراسیمی ده کی ایندی لیکده «ابهـر» ده و آذربایجانین باشقا یئرلرینده مرسوم دور بو ناغیل ایله ایلگی لی دیر. ها بئله آذربایجاندا قیش فصلی نین قارلی بورانلی اولدوغونا گۆره، سورونون داغدا داشدا یایلماسی مومکون دئییل و مال دا وارلار هامیسی «کوم» لاردادیلار و چوبانلار دا بئکار قالاراق گلیرلری اولمور. چوبانلاردا بو آرادا بیر ایش گۆرمه لی دیر کی معاش لارینی تأمین ائتسین لر و اودورکی بؤیوک چیلله قورتولا قورتولدا باشلایارلار کوسا چیخارتماغاکي پیغدیقلاری آذوقه ایله، قیشی کئچینه بیلسین لر.

مال حیوان صاحب لاری دا، کوسانین قدیمینی برکت لی بیلیر اوغورلو سایارلار و اعتقاد لاری وارکی کیمسه کوسایا دولاشا و سونرا محبت ائدیبر راضی یولاسالا، گله جه یی خوش اولار.

کوسا گلین مراسیمی نین واختی، بؤیوک چیلله نین آخیرلاری و یا کیچیک چیلله نین اول لری دیرکی نوروز بایرامینا آللی یا آللی بئش گون قالان باشلانا.

نچه گون قاباقدان چوبانلار توپلاشیب هره بیر پول قویارکی شریک لی یه نار یا پرتقال آلسین لار. سونرا نچه سی مأمور اولارکی بو میوه لری قاپی- قاپی پایلا سین لار. میوه نی چوبانلاردان آلان ائو اهلی ده قاییدیب سئوینجک دئیهر:

«موشتولوق كي كوسابو گونلر گله جك» ائوده كي لرده «خوش گله جك» دئهرلر. جماعت بو ميوه لره «كوسا پايو» دئهرلر و اعتقاد بونا ديركي كوسا پايي گلن ايلين خئير بركتي دير. ائو اهلي بيغيشاركن كوسا پاييني ديلم- ديلم ائديب هره يه بير پاي وئره لر. سونرا هره اؤز گوجونه گؤره كيشميش، اون، دوگو، لپه، نوخود، مرجومك، ساري ياغ، سوغان، قووورما، يارما، ايي ده، چؤرهك و يا پول قيراغا قوياركي كوسايا وئرسين لر.

كوسا گلين دسته سي و پالتارلار

كوسا دسته سي بئش آلتى چوبان دان دوزه لهركي اونلارين سايبسي كنددن كنده فرق ائده ر. مراسيمي نه قدر اؤنملي و مفصل توتسالار، او قدرده اداملارين سايبنا آرتار.

«خلخال» ين كيوي سينده داوارا گئدهن چوبان «گلين» قيليغينا دوشركن يئدي قلمدن بئزه نيپ آدينا «صنم» دئهرلر. صنم اوزون بير ايپك دون گئهركي تومان آدلانار و بير يايلىق باغلایاركي داباني نين اوجونا جان اونون ايپلري تئل- تئل ساللانا ر. اوزونه ده بير تور سالار كي گؤزلري نين اوستونه جان توتار و آينه بير چووالدوز آلاركي اونا دولاشان و ايگه شن اوشاقلاري قووالاسين.

مالا گئدهن چوبان دا «كوسا» قيليغينا دوشركي گلين ين آري سايبلا ر. كوسا كؤهنه پالتار گئهر و كئچه دن ياگئچي دري سيندن بير پاپاق قوياركي بوينونا جان توتار. پاپاقا ايكي دانا بورنوز تاخار و ايكي يئردن گؤزجه دلهركي قاباغي گؤرسون. بئلينه ده بير كمر باغلار كي نئچه يئردن اونا زنيقيروو آسار. بير آينه آغاجدان قيلينج آليب او بيري آينه ده چوماق يا زنجير آلا ر.

«تكاب» دا آمما كوسانين اوزو پاپاق آلتيندا گيزله نمز و آغ يون دن اوزون بير ساققال جورله ييب بورنوز عوضينه پاپاقا ايكي دانا سوپورگه باغلایار. بير اينك قويروغودا دالان پالتار لارينا تيكهر و اگر هاوا چوخ سويوق اولماسا قيچ

قولونو چیرمالاییب قارا یاخار. اؤزونولاپ آرتیق دئوه اوخشاتماق ایچون ده کورهینه پارجا تیخیب «کوما» یا کوششک چیخاردار.

گئچی اوتاران و بیزو وا گئدهن لرده زیرنا بالابان گؤتوروب چالا- چالا یولا دوشه لرلر. ایکی نفرده تورباچی سئچهرلر کی خلق دن آدیقلاری هدیه لری، داشی یا بیلسین لر. ائو- ائو دولانارکن چوماق، زنجیر یاقیلینج ایله کوسا قاپینی برکدن چالار و اوینا- اوینایا ائوه گیره لرلر. ائوده کی لر سیئونجک حالدا کوسانی دؤروره له لر و اوشاقلار اوینا قوشولارکن قیامت قویاردارلار. کوسا، گلین و یانچی لار، چالیب اوینایارکن بو شعرلری ایسه اوخویارلار.

کوسا گلیر هاوادان	دونی وار یئل قاوادان
کوسانین پایون گتیر	خانیم ائوین آبادان
جانیم قره باشی قویون	قارلی داغلار آش قویون
اوج گون اوج گئجه کئچهر	کوسایا یولداش قویون
تکابین یولقوج آغاج کندینده بونلاری اوخویارلار:	
سورونون گؤزی قویون	دولان گل دوزی قویون
ایلده ائکیز گتیریب	یؤیوندور بیزی قویون

داغلاردان اندی قویون	دولاشدی بندی قویون
سود قئیماغی بول ائله	سؤیوندور کندی قویون

جانیم اوقاطار گئچی	قایادا یاتار گئچی
قیش ساووقی گلنده	بالانی آتار گئچی

آی جانیم خاللی گئچی	ممه سی باللی گئچی
اوجا قایا باشیندا	بسلی ییب دی یال گئچی

سئل تك آخار داغلارا	قويون باخار داغلار
يايدا چيخار داغلارا	آراندا اولان سوري

ياوشانين باشين ديشلر	كيچيك- كيچيك چييشلر
گلر آراندا قيشلار	گندهر داغلاري گزر

سلام وئيري آلين	كوساگليري گورين
كوسا يا بير پاي وئرين	او آلاقره قوزوني

نه تامارزilar گوردوم	جانيم باهارلار گوردوم
چوخلي قوزولار گوردوم	چوبان داغدان انده

كئفين چاغ اولسون چوبان	يئرين داغ اولسون چوبان
اوزون آغ اولسون چوبان	سوروني ياخچي ساخلا

سققلي يئل قاوادان	كوسا گلير هاوادان
خانيم ائوين آبادان	كوسانين پايين گتير

قارلي داغلار آش قويون	آي جانيم آغ باش قويون
قويروغوندا آش قويون	ياغيندان پيلوو اولار

يونون بير دؤشك قويون	آي جانيم شيشك قويون
آغلاشير اوشاق قويون	بولاماني تئز يئتير

ممه سي باللي قويون	آي جانيم خاللي قويون

سوري داغدان گلنده

کوسا ياخچي کوسادي

اونون گۆزل سۆزلري

قويونون اوچي گلدي ي

سورونون قاباغيندا

قويونون يوزي گلدي

چوبانين قوجاغيندا

داغلاري دره لري

اوتورون قويون ساغين

آي جانيم قويون آغي

قيرتار قره قياغي

آي جانيم قويون آغي

چوبانا چاريخ باغي

«خلخال» ين گيوي سينده «گلين» دي كي شعرلري اوخويار و بئله

دئيه ر:

خالا- خالا دور ايندي

چؤمچه ني دولدور ايندي

بيزي يولاسال ايندي

يوك دييينه سوز ايندي

آلاه بالون ساخلاسين

كوسا شعرلري اوخوياركن گولمه‌لي ايشلر گؤروب اويون چيخاردار و پاي‌لاريني آلما يانجا دسته ائودن چيخيپ گئتمز. مثلاً «ابه‌ر» ده كوسا حه‌يه تي آلت ويرار اوست چيخار و نه وئريم شئي‌لري قيلينچ ايله تاپداييب سينديرار. «تقاب» ين يولقون آعاج كندينده «گلين» آروادلار ايچينه گئديب اونلاردان ايي‌نه ايله سانجاق آلار «خلخال» ين كيوي سينده اگر كوسايا وئري‌لن پايين ايچينده ساري ياغ اولماسا، كوسا ائودن چيخيپ گئتمز. نيه‌كي ائو صاحابي گرك بئله ليكله كوسايا بوغ ياغي وئره و وئرديك‌لري ساري ياغدا داديمليق يوخ بلكه دويوملوق اولار.

«تقاب» دا نيرقيز و برك آداملاردان بيرزاد چيخارتماق ايچون، كوسا اؤزونو اؤلومه ويرار و پاي آلمايانجا ديريلمه‌ز. كوسا، پايينا چاتديقدا بير داها دا اوينيار و دوعا ائده‌ركن ائودن چيخار. «خلخال» ين كيوي سينده كوسا دوعا ائتديك ده بو سؤزلري دئيه‌ر: «آلا ايؤوه فرش وئرسين. يوز ايل بو ايل لردن سيزه قسمت ائله‌سين».

كوسا دسته‌سي بيرائودن چيخيپ اوييري ائوه گئتديكده، جماعت بؤيوك دن كيچي‌يه قدر، كوساني قار گول‌له سينه توتارلار. نيه‌كي بئله ليك له ايسته بيلر قيشي، كوسانين دسته‌سي ايله بيرليكه كنددن قووسونلار. بير سيرا جماعت‌ده ايشي شوخلوق دان كئچيره‌رلر وارگوج ايله كوساني قار گول‌له‌سي له تاپداييب اينجيده‌رلر. كوسا اونلاري قووالار و توتارسا، چوماق ايله نه‌ئييب سن تورشلو آش. آليندن گلنه‌جان ويرار و چووالدوزايله اونلاري قووالار. بئله‌ليك له بو مراسيم ادامه تاپار و آخيردا هر نه ييغيشسا آرالاريندا بؤلرلر.

اينام و عقيدەلر

«ابهر» ده اوغلان لاري اولمايانلار، نذر ائدهرلر كي اگر اوغول صاحابي اولسالار، كوسا گلنده اوشاقي اونون تورباسينا سالالار. نذرلري قبول اولورسا، بو ايشي گوروب كوسا تورباني چييينده دولانديرار و اوشاقين آناسي بير تيه پالتار وئرمه يينجه، اوشاقي ئيره قويماز. شايدده ائله بو ناگوره ديركي او شاقلار بؤيودوكده جويز، قار و كسسك آتماقلا بو ايشين عوضيني كوسادان آچارلار.

«خلخال» ين كيوي سينده خلخين اعتقادي بوديركي كوسانين گلمه سي، ائوين غم- غوصه سيني ييغيشيديرب آپارار و قاباغا گلن ايل شادليق و خوشلوق ايله كئچر. هابئله سونكي ايلده قوراقليق و قيتليق دان خبر اولماز.

كوسايا ايگه شمك و اونون دسته سيني آله ساليب اونلاري جينلت مك ده اوندان اؤتري دوركي دئيه رلر: «كوسا يا دولاشسان عاقبيه تين خير اولار». قاريغا- ياغمايا كوسا گلين مراسيمي توتولار و جماعت بو اينام دا ديلاركي كوسا گلين مراسيمي توتولسا داوارلار بلادان قورتولارلار و گله جك لري قضا قدر سيز اولار.

«ابهر» ده كوسالار كندين آغاسي يا وار دولتلي سي نين ائوينه گئدنده، لاپ باش دا گلين گيره و گيرديكده اؤزونو گيزله ديب گؤزدن ايتهر. سونرا كوسا گيريب اونون هاردا اولدوسونو سوروشار. آما گلين دن كي خبر اولماز كوسا اؤزونو ئيره ووروب اؤله ر. ائو ييه سي كي قاباقدان بيلير كوسا گله جك دي، اونا بير دست پالتار حاضيرلاييب ساخلار و كوسا اؤله ركن، كفن عوضي اونا وئره ر. گاهدان ايسه، كوسا يا پول وئره رلر كي كفن پولو دئيه رلر. كوسا پايينا چاتاركن، گلين ده تاپيلار و دسته ايله بير ليكده ائودن چيخارلار.

کوسا ائوه گیره رکن بو سؤزلری دئیهر: «بیراما اللی گون قالیر، کوسانین
پایین گتیر، پارالاما بوتون گتیر». یادا بو شعرلری اوخویار:

قوزو قوزو گلدی قوزو	قیرمیزی قوزو گلدی
بیراما اللی گون قالموش	قیرمیزی قوزو گلدی
آی صنم، دندهم	نهم سنه قوربان صنم
آی صنم، جان صنم	منه سنه قریان صنم

کوسا مراسیمی

زنجان و آذربایجانین باشقا شهرلرینده «کوسا گلین» ین تایي بیر عادت و عنعنه ده وارکي «کوسا» مراسیمی آدلانار. خرم دره‌لی‌لر اونا «آغ کوسا، قارا کوسا» دئیهرلر و اعتقادلاری وارکي بو رسم «حضرت ابراهیم خلیل الله» ین زامانیندان قالیدی

کوسا چیخارتماقین واختی یئردن یئره فرق ائدیر. «تکاب» ین «زره‌شوران» ین‌دا دی آیینین اول‌لرینده، «خوی» دا قیرخ- اوتوز گون نوروز بایرامینا قالان، خرم‌دره ده قیرخ گون نوروز بایرامینا قالاندان چرشنه‌سوری یه جان، «ابه‌ر» ین «شناط» ماحالیندا آلی گون نوروزا قالان و «پلدشت» ده چار- چارلاردا بو مراسیمه باشلایارلار. بو مراسیمی دولانديران لار بئش نفر دیلر آغ کوسا، قارا کوسا، صنم، دول چالان و تورباچی.

آغ کوسا، گئن بول بیر تومان گئییب بیر جوت یون جوراب آياغینا تاخار و تومانی‌نین آغزینی چیرمالاییب جورابینا سوخارکن جوراب باغی‌له برک- برک برکیتهر.

آغ گئچی‌نین دریسیندن باشینا بیر بؤرک قویارکي کوسا بؤرکي دئیهرلر و آلینه‌ده بیر چوماق آلار. نچه دانا زینقیروو دا کمریندن آسیب دبه‌شدیکجه سسله‌نر. آغ یون دن یا آغ آتین توکوندن ده‌قالین بیر بوغ قویار. بعضی یئرلرده چوماق عوضی، کوسا آلینه بیر اوزون سوموک آلار.

قارا کوسادا آغ کوسا کیمی پالتارگئیهر آمما بؤروکونون رنگی و قیلیغی باشقا جوره اولار. اونون بؤرکي قارا گئچی‌نین دریسیندن دوزه‌لر و بیر جوره تیکرلر کي اوچ یئردن دلی‌یی اولار. باشا قویدوقدا بوتون اوز گؤزونو بوینوناجان توتار، آنجاق گؤزلری نین قاباغی و آغزی نین اؤنو آچیق اولارکي گؤروب دانیشا بیله.

صنم كي دسته نين گليني دير، يئني جه بويلا باشا چاتميش بير اوغلان ديركي سلقه سهمانلي بير آرواد پالتاري گئيه. تومان كؤنيگي داباني نين اوجونا جان سالانار و بير يايلىق باغلالياركي دسمال ايله باشي نين دؤوره سينده دويونله نر. گاهدان ايسه تانينماق ايچون بير تور اورتوك ده اوزونه سالار. «دول چالان» دا دسته نين سازچي سي دير و بؤيوك بير توي ياقاوال گؤتوروب چالار. سازچي لارين سايي آرتيرسا، آيري بير موسيقي آلت لري ده چالينار.

تورباچي بؤيوك بير تليس يا چووال گؤتوره ركن ائولردن ييغيلميش هديه لري توربايا دولدوروب مراسيم قورتولدوقدان سونرا، دسته آداملاري ايچره بؤله. كوسا دسته سي سحر آچيلاركن يولا دوشوب ائو- ائو گزه. قاپيلارا يئتيره ركن تويچو تويي سسلن ديره ركي ائو صاحابي نين خبري اولسون. ائو صاحابي نين ايذني له ايچري گيريب سازچي نين چالديقي هاوا ايله صنم له كوسا باشلايلارلار اوينا ماقا. دسته دن بيري ده باشلايلار گولمه لي شعرلر اوخوماقا. مثلاً خرم دره نين «هيدج» ين ده بو شعرلري اوخويارلار:

كوسا كوسا هاندان گلر

يولي قويار دامدان گلر

بئچارا قالدي كوسا

كفن سيز اولدي كوسا

آفتافا دليك سوتوتماز

بئچارا قالدي كوسا

كفن سيز اولدي كوسا

آفتافا دليك سو دورماز

بئچارا قالدي كوسا

كفن سيز اولدي كوسا

«پلدشت» ده ایسه بو شعرلری اوخیارلار:

کوسام اۆلمک ده دی

گۆزلری چۆلمک ده دی

بیر قارنیان بیر قوجا

مالینی بۆلمک ده دی

شعرلر اوخوندوقدان سونرا، آغ کوسا ایله قره کوسا اویون بئزهیب ائو صاحابینا
آنلادارلارکی گئتمک واختی دی و پایلارینی ایسته یرلر.

«ابهر» ین «شناط» ین دا اویون کی بورا چاتدی، قارا کوسا آل آیاق ائدیپ
صنمی آغ کوسا گۆرمه دن آپاریب گیزله در. آغ کوسا اوینایا- اوینایا بیردن
گۆره رکی صنم یوخدور. قارا کوسا دان اونون هاردا اولدوسونو سوروشار
آما جاواب آلانماز. صنمی هارایلیار. «آی صنم! دده م! نه م!» بیرسس
ائشیدمه دن باشلایار قارا کوسا ایله ساواشماغا. چوماق لارینی بیر-بیرینه
چالیب حیه تین دؤورسینده فیرلنارلار. سازچی آریا گیریپ دئیهر: «صنمی
تاپمیشام آغ کوسا دئیهر: «هاردا ایدی؟» جاواب ائشیده ر: «ئو ییه سی نین
اوغلو اوغورلامیشدی!» آغ کوسا ائو صاحابینی جرمه لی ییر ودئیهر: «گرك
بو قدر کیشمیش، او قدر چۆره ک و بیر آزدا چای قند وئره سیز!»

ائو صاحابی کی قاباغدان بیلیرنه ایشلر اولاجاق، حاضیرلاردقی شئی لری
جرمه عوضی کوسایا وئهر. بو آندا صنم ده تاپیلیب گلر و چالیب اوخوماقلا
ائودن چیخارلار.

«ابهر» ین «شناط» یندا بو اینام دادیلار کی کوسا رسمی ائوین درد- غمین
بیغیشدیریپ آپارار و یئرینه شادلیق گتیره ر.

آذربایجاندا خیدیرنبی مراسیمی

آذربایجان ائل عادت و عنعنه لریندن ساییلان خیدیرنبی یا خضر نبی مراسیمی، ائل ایچره بیر بایرام کیمی مرسوم دور. بو مراسیم ایکی چیلله آراسی باشلانیب بیتیر و بئله لیکله خضر حضرت لریندن اوغورلو و خوش گله جک ایچون یاردیم دیله نیر.

اردبیل جماعتی چار- چارا یعنی کیچیک چیلله نین سون دؤرد گونونه و بؤیوک چیلله نین دورد گون اولینه «کورواوغلو» یا «خیدیرنبی» دئیهرلر و اعتقاد بونا دیرکی چار- چاردا قیشین شدتلی سویوق لاری آزالیر و تورپاغین جانینا ایستی گلیب سولار قیزیشیر. خیدیرنبی مراسیمی نین باشلانماسی دا بوگونلره عاید دیر و اوقادین لار بو ایشین قاباغینا دوشهرلر کی بیر حاجت یا آل چاتماز ایستک لری واردی. اوشاقلاری اولمایانلار، اوشاکی اولوب قالمایانلار و اوغلان اوشاکی آرزو لایانلار خیدیرنبی مراسیمی نی توتماق ایچون نذر ائده رلر و اگر حاجت لری یئرینه یئتیرلن سن بو ایشی گؤره رلر. هردن ایسه خیدیرنبی مراسیمی نی توتارلارکی گله جک ده مطلب و ایستک لرینه قاووشموش اولسونلار. قاپی- قونشودان و قوهوم قبیله دن ییغیشیب هره اؤز وارینا گؤره بوغدا، آریا، داری، مکه، چه دنه، قاریز و قوغون توخومی، نخود، چونجود، مرجومک، لوبیا، گونه باخان توخومی و بیر آزدا گشنیز توخومی وئره رلر تا «قاووت» جورله یه لر. اونلاری قووردوقدان سونرا، آل دییرمانی له اویودوب آله یه رلر و بیر تشته تؤکرلر. تمیز و خلوت بیر اوتاق دا ایسه آغ یا قیرمیزی بیر شالی سفره کیمی آچارلار. تشتی شالین اوزه رینه قویوب اونون

دوورده سینده رنگلي شاملار یانديرارلار. آفتافا لهین، آینا، داراق، بیر جیلد قرآن کریم و تمیز بیر سجاده نین سفره یه دوزمه ییني ده اونوتمازلار.

نذر صاحیبي قوناق ليق وئریب قوناقلار شامي یئدیك دن سونرا، دئییب گولوب ایله نرلر و ائولرینه قاییداندا هامی لیقلا تشتی قویان اوتاقا گنده رلر و هره بیر او ووج قاووت دان گوٲوروب اوره یینده کی حاجتی حضرت خضر دن یاردیم ایسته مك ایچون دیله گیتره رلر. سونرا اوتاغین قاپیسینی باغلاییب کیلمسه نی اورا قویمازلار. جماعت معتقدیرلر کی گئجه یاریسی حضرت خضر او اوتاقا گله جك و دستماز آلیب ناماز قیلاجاق. هم ده آلینی قاووت لارین اوستونه قویوب قامچی سیله بییر جیزیق سالیب گنده جك.

سحر اولجاق ائو خانیمی حضرت خضرین آل یئرینی زیارت ائدیپ قاووتا بیر آز شکر یا دوشاب قاتار. سونرا قابلارا چکیب قاپی- قاپی پایلایار. قابلاری بوشالیدیپ قایتاران قاپی- قونشودا یئرینه قند، شیرینی، یومورتا و یاپول قویوب دئیهرلر:

«پایوز چوخ اولسون. آلاسه قبول ائله سین».

اردبیل لیله ایچره بیر ناغیلدا وارکی دئیهرلر ایل لری بییری ائو خانیم لاری قاووت جورله یین زامان، کورو اوغلو بورانا دوشوب قاردا قویلانا. آمما آلاسه تعالی کور اوغلونون یاخشی انسان اولدوغو ایچون، هاوانی قیزدیریب قارلاری آریده. اونون ایستی نفسی ده قارلاردا بیر دئشیک آجیب یولدان کئچن لری اورایا چکه. خلق بیغیشیب قارلاری آتارکن کورو اوغلونودا دیری تاپارلار.

خلخال :

خلخالدا بهمن آیی نین اونوندان بهمن یین آخینا جان، پنجشنبه گئجه لرینی عزیز و محترم سایارلار و بوگونلرین خیدیرنبی یه تعلقی اولدوغو ایچون، قورد قویماق یا قورد پایلاماق آدیله بیر مراسم توتارلار. بئله لیکله کی

نذري اولان عائله لر ائوده اوجاق باشيندا شام يانديرماقلا يئددي جوړه توخومو بير-بيرينه قاتيپ قوورارلار. سونرا اويودوب ايي ده انو ايله قاتارلار. پنجشنبه گونونه قوهوملاري شاما چاغيريب قوهوملاردا اؤزلري له شيرني يا گلّه قند آپاراردلار. خانيملار كؤمك له شيب اونلاري آلەرلر. سونرا دعا اوخويوب صلوات چؤووره كن آلّه نيميش اونلاري آل ديمز بير يئر قويا رلار و اوستونه بير شال چكر كن دؤوره سينه آينا، داراق، سو و بير جيلد قرآن مجيد دوزوب شاملاري يانديرارلار. عقیده لر واركي گئجه ني حضرت خضر گليب قاووت لارا برکت وئره جكدير.

بو ايشدن سونرا قيز- گلين لر توپلا شيب خانيملارلا بير ليكده باشلايارلار شادليقا و دئييب گولمه يه و آي لنجه دن سونرا هره اؤز ائوينه گئده ر. صاباحكي گون كي جمعه دير ائو اهلي صوبح نامازيني قيلديقدان سونرا، قاووت لاري بشقابلارا قويوب تېروك ايچون قايي- قايي قوهوم تانيشا پايلايارلار....

خوي:

كچيك چيله نين باشلانيشي پيشيك لرين «ميروو» واختينا دوشر و خويلولارين عقیده سي بوناديركي ديشي پيشيك اركك پيشي يه دئيه: « نوروز، نوروز» و اركك پيشيك «جوابيندا «نرگس، نرگس» دئيه. اوزامان كي جماعت بو سسلري دويوب بيلديلركي پيشيك لر حامله دير آرزوسو اولان لار بيرئره ييغيشيب باشلايلارلار خيديرني قاووتي دوزه لتمه يه كي چوخ دا يئمه لي اولار.

قاووتي دوزه لتمه يه آريا، بوغدا، مكه، چدنه، گونه باخان توخومي، چونجود، قارپيز و قوغون توخومي و ابي دهني بير- بيرنه قاتيب اويودمك ايچون دييرمانا آپارارلار. اونوتمايق كي ايده و توخوملاري قابيق لي اويوده لر. رسم دير كي دييرمانجي اويودمه يه پول آلمايا و عوضينه كفله ايله بير آز آريا- بوغدا گؤتوره.

اونو ائوه گتيريب تاباقا بوشالتديقان سونرا نيت ائديب آل دهيمز بير يئره قويلارلار. دؤوره سينه ده آينا، داراق، سورمه دان و مولچو دوزوب گئجه دن سحره جان كيمسه اورايا دولانماز. اگر نذرلي قبول اولورسا سحري بالاجاير آل يئري اونون اوستونده گؤرونه ركي دئيه لر حضرت خضرين آل يئرسيني دير. البته او قادينلار كي بو ايشي گؤره لر گرگ كي شرعي نظردن تميز اولالار و مستحب ديركي دسته مازلي اولسونلار. حضرت خضرين آل يئرسيني گؤروب سئچن، سئوينجك اولار و آلاها شوكر ائتمك ايچون نماز قيليب باشلايلار قاووت لاري پاي- پؤلوش ائتمه يه كي قايي قونشو و ياخين قوهوملارا پايلاسين. قاووتي آلانلاردا يئرينه قند، يومورتا، دوز و يا پول قويوب قابيلاري بوش قايتارمازلار. قاووتي يئمك ايچون عائله لر اونو بير كاسايا توكوب بال، دوشاب و يا شيره ايله قاتارلار.

زنجان:

زنجاندا مرسوم اولان نذرلردن بير قاووت دوزه لتمك دي. ناخوش لاري اولان لار، اوشاقلاري اولمايانلار و آيري حاجت و نيتلري اولانلار نذرائدهرلركي اگر حاجت لري يئرینه يئيرله نسه اوچ ايل، بئش ايل يا يئددى ايله جان قاووت پايلاسين لار. نذري وئرمك ايچون چيلله يه جان دؤزه لرلر. واختي بؤيوك چيلله نين اوچ آخير جمعه سي و يا كيچيك چيلله نين اولينجي پنجشنبه سي دير. آنجاق دئمك كي بو نذري او آداملار وئرهرلر كي ائتديكلري نذر قبول اولموش اولار. او گئجه كي قراردي قاووت دوزه لده لر ياخين قوهوم و تانيشلاري شاما چاغيريب آللريندن گلن قوللوغو اسير گه مزلر.

بير عيده تكجه قيز گلين و آروادلاري چاغيرار بير عيده يه ده آرواد كيشي فرق ائتمه ز و ياخين قوهوملاري ائولي ليك له چاغيرارلار. شاما پيلو و يا ات شورباسي پيشيره ركن اريشته آشي ايله قوروت دا گرگ سفره باشيندا اولار. شامي يئديك دن سونرا اوتاقين بير طرفينه اؤرتوك ساليب آل دييرماني ني آرايا قويارلار. آداملار ايكي- ايكي اوز به اوز اوتوراركن باشلايارلار دييرماني فيرلاتماغا. قاووت ايچون بير- بيرلرينه قاتديقلاري شئي لرده عبارت دي قوورلانميش بوغدا و نُخود، قوغون توخومي، قورو توت، شكر، زنجه فيل، شيرين بيان بيتگي سي نين كؤكؤ و ايگده اونوندان. باشقا قوناقلاردا يئييب ايچمهك و ناغيل دئييب لطيفه تعريف له مك له باشلارينى دوموك ائده رلر. بير عيده ده چاليب چاغيرماق ايچون عاشيقلاردان و ياچالقيچي لاردان دعوت ائده رلر. اگر مجلس تكجه آروادلار مجلسي اولموش اولسا، خانيم لاردا چاليب اوخويوب اوينا ماقلا مشغول اولارلار.

جورله نن قاووت لاردان قوناقلارا وئريب گئجه ياريسينا جان مجلس دوام ائده ر. قاووت دوزه لتمك ايشيندن قورتولاركن اونو بير مئجمه ئي يه توكوب اوتا ق دا بير كنارا قويارلار. دؤوره سينه بير جيلد قرآن، بير كاساسو، جاناماز،

مؤهور و تسبیح دوزوب شام یانديرارلار. سونرا اوقیسمته بیر پرده چکرلر. سوکاسانی اونا خاطر قویارلار کی حضرت خضرین آتی سوسوز قالما یا و جاناماز ایله مؤهور تسبیح ده اونا گۆره دیر کی خضرینی گلیب نامازینی قیلا. شام یانديرماق دا آیدینلیق دئمک دیر.

صباح سحر پرده نی آچیب باشلایارلار قاووت اوزه رینده حضرت خضرین عصاسی نین یئرینی و یا اونون آتی نین آیاق ایزینی آختارماقا. سونرا قاووتی بشقاب لارا قویوب قاپی قونشو و قوهوملارا پایلایارلار. قاووت بشقابینی بوش قایتارمازلار و یئرینه جوراب، یومورتا، ایده، پول و یا بیر تیکه قند قویارلار. عقیده بونادیرکی قاووت قابینی بوش قایتارماق اوغورسوز لوق گتیره ر.

«زنجان» ین دیز آبادان کندي

بورا دا ایسه قاووت جورله مه مراسیمی زنجان کیمی دیر بو فرق ایله کی مجلس ده تکجه آروادلار اولار و گرک دی کی چاغیرلانیان قوناقلار قاباقدان حاماما گنډیب تازا و تمیز پالتارلار گئیهر.

قادینلار بیر یئره توپلانیارکن تندی ری یانديریب ساج اوستونده بوغدا، توخوم، نخود و باشقا لازم اولان شی لری قاوورارلار. بو ایش لری قاوورارلار. بو ایش لری گۆره رکن ده قرآن مجید دن کیچیک سوره لر اوخویارلار. خیدیرینی گنجه سی ده ایکی- ایکی اولوب قاووت لاری آوساییب، آله ییب و تاباقچالارا تۆکرلر. سوندان قرآن اوخویوب صلوات چۆوره کن اوتاقدان سفره آچیب قاووت لاری سرهرلر. اوتا قین دۆرد بوجاغینا دا دۆرد جیلد قرآن مجید قویارلار. سفره نین کنارینا ایسه مؤهور، جاناماز بیر کاسا شربت و بیر آغاج قاشیق دوزه لر. صبح نامازینی قیلدیقدان سونرا سلام- صلوات ایله اتا قین قاپی سینی

آچيب خضر نبي نين عصاسي نين يئرين آختارارلار و باشلايارلار قاووتلاري بؤلمهيه.

«اورميه» نين توركمان كندي:

توركمان كندينده بؤيوك و كيچيك چيلله نين اوچ آخير گئجه لرينده خيدير نبي مراسيمني توتارلار. جوان قيزلار كي اره گتمك و اخت لاري دي يئددي جوره شئي دن كي عيبارت دي مكه، بوغدا، نخود، كدو توخومو، گونه باخان توخومو، دوز و آريادان قاووت جورله يهرلر. بو ايش ايچون توخوملاري قاووروب اويوده لر و چوخلي دوز ايله قاتارلار.

گئجه ياتاندا باش بارماقلاري نين ديرناق لاري اوزه رينه قاووت توكوب بير ديرناق يئيه لر. البته قاووتي يئمه ميشدن هره اؤز اوره يينده نيت انده رك ي: «اي آلايه من اؤز سنودي ييم جوانين قيسمتي اولاجا غام يا يوخ؟»

او اومور ايله كي گله جك احوالات لارين يوخودا گورموش اولالار باش آتيب ياستيغا ياتارلار. بو ايشي بؤيوك و كيچيك چيلله نين اوچ آخير گئجه لرينده تكرار انده لر كي اكر بير گئجه ده يوخو گورمه سه لر باشقا بير گئجه گوره لر.

«آذربایجان ائلات لاری»

آذربایجان ائلات لاری ایچره، خضرنبی مراسمی بیر عادت و عنعنه کیمی دوام ائدیر. گنج اوغلان و قیزلارین گله جک ده بخت اولدورلاری نین کیم اولماسی، بو عادت اوزره قورولور. قورولانمیش بوغدانی اویوده رک چوخلی دوز ایله قاتیب بیر شور قاووت دوزه لدرلر. شور قاووت اونلاری سوزدورارکن، سو ایچمه دن یاتیب، گوردوک لری رؤیانی گله جک لری ایچون تعبیر ائده رلر. مثلاً اگر بیر اوغلان یوخودا گورورسه کی فلان قیز بیله سینه سو وئیر، چکیمه دن بو سؤزی عائله سی ایله آرایا قویارکی ائلچی گئدیلسین. ها بئله قیزلار ایسه اگر یوخودا گوره لرکی بیر اوغلان اونلارا سو وئیر، اونلاردا بو خصوصدا عائله لری ایله دانیشیب رؤیالارینی گرچک لش دیر مک ایچون، عائله لریندن یاردیم دیله رلر.

«پلدشت» ین فتاح کندي:

فتاح کندينده خیدیرنبی مراسیمی بهمن آیی نین آخر چرشنه سیندن باشلاناراق ات، مکه و نوخودایله بیر جوړه حلیم کی آدی «هلسه» دیر بیشیره لر. پیشرندن سورا گئجه نی قالارتدیر اوسته کی سحره جان لام- لام دم آلا. صاباحکی گون کی پنجشنبه دیر خیدیرنبی بایرامی آدلانار و هلسه بیشیره نلر سحر تئزدن قاپیلارینی آچیق قویوب خلقي یئمیه دعوت ائده رلر. بیر سیرا جماعت ایسه، قاووت دوزه لدرکن گئجه نی اونو آل دگمز بیر یئره قویارلارکی حضرت خضر گله و قاووتی آلی ایله تبرک ائده. پنجشنبه

گونونون سحري قاووت مئجمه ئي سيني گتيريب سود ايله دوشاب يا سود ايله شكرله قاتاركن كونده- كونده ائله ييب قاپي- قونشوبا پايلارلار. خيديرنبي مراسيمي بو كنده بير بايرام كي مي قارشيلاشديقي ايچون، قاپي- قونشو بير- بيرينين گوروشونه گنديب دئيرلر: «خيديرنبي بايراميز مبارك اولسون، انشاءالله كي نوروز بايرامي اولسون»

«ماكو» كندلري:

روايته گوره كتدي لردن بيرى گون هلسه پيشيريب اونو يئيره كن گوره رلر كي دامين باجاسيندان ايكي آل اوزانير و اوجا بير سس دئير: «منه ده وئرين» ائو ييه سي داما چيخير گوره كي مدي آما كي مسه ني گورمور و بئله خيال اولور كي حضرت خضر دي. اوزماندان عادت اولور كي نوروز بايرامينا قيرخ بنش گون قالاندان بايرام توتالار و چرشنه سوري كي مي عزيز سايلار. اوگونو پيلوو پيشيريب اؤزلري يئيره كن بير قاب دا قيزلارينا چكيب باشقا تحفه لر ايله كي ممكن دي چاديراليق، كوينك ليك و يا دونلوق اولاقيز ائوينه يوللايلار و اونلاردا تحفه لري آلدقدا «پايلاري چوخ اولسون» دئيرلر. قاووت دوزه لتمك ايچون ده بوغدا، مرجومك، چدنه، قارييز توخومي، قوغون توخومي، گونه باخان توخومي، مكه و ايي ده ني بير- بيرينه قاتيب اويوده لر و اونو بير مئجمه ئي يه توكوب خلوت بير يئره قوياركن اوستونه شيرني، نوغول و نابات سپرلر. يانينا دا بير آينا و بير كاسا سوقويوب شام يانديرارلار. عقيده لري واركي گئجه ني حضرت خضر گليب قامچي سيني اوجو ايله قاووت لارا اشاره ائده ر و اونلارا بركت سالار. ائو اهلي سحري، قاووت لار اوزه رينه سپيلميش نوغول و ناباتي قاپاركن سئوينه- سئوينه دئيرلر:

خيزيرنبي، خيزير الياس چيچك لندي گلدي ياز

اعتقاد بونادیرکی هرەنین ألینه نه قدر نوغول نابات کئچسە او قدرده
اوشاقي اولاجاق. هابئله کیمسە ایستە یە بیلە کی اونون گله جک ده
آروادي کیم لردن اولاجاق، بیر شور چۆچه نی دامین اوستونه قویوب گۆزلەر
کی قارقا گلیب اونو گۆتوره. صونرا قارقانی ایزلەرکی گۆره هانسی داماقونور.
قارقا هارایا قونورسا، اوندا او اوغلان دیئەرکی او ائوین قیزی منیم اولاجاق.

ماکو :

ماکودا بهمنین اون بئشیندن خیدیر نی مراسیمی باشلانارکن
گئجه نی شاما پیلوو پیشیره لر و قاووت دوزه لتمک ایچون ده ائل قادین لاری
أل آیاق ائده لر. قووورلانمیش بوغدا، نخودچی، چدنه، مرجومک و باشقا
اویودمه لی شی لری بیر آز شکر ایله قاتیب أل دییرمانیندا کی «دستو»
دئیەرلر اویوده لر. سورا بیر مئجمه ئی یه تۆکوب سلقه- سهمانلی بیر اوتاقدا
فرش اوزه رینه قویارلار. بیر کناردا ایسه سجاه آچیب جاناماز، مۆهور و تسبیح
قویوب قاپینی قیفیل لارلار. اعتقاد بونادیرکی گئجه یاریسی حضرت خضر
گله جکدی و دسته ماز آلارکن قاووت لارا أل ویریپ اونلارا برکت سالاجاق.
سحر واختی ائو اهلی اوتاقین قاپیسینی آچیب سلام صلوات ایله هره بیر آز
قاووت دان یئییب قالانی نیدا ائو- ائو پایلایارلار. ماکولو لار دئیەرلرکی قدیم
لرکی جماعتین اعتقادی محکم ایدی نچه دفعه لر گۆرشموشدوکی مۆهور
تسبیح اؤز یئرینده دئییل و قاووتلارا اوزه رینده بیر أل پنجه سی نین یئری
قالیب دی. یعنی حضرت خضر ناماز قیلارکن قاووت لاری تبرک ائدیپ گئدییدی.

چالديران (قره عيني):

حضرت خضر، آب حیات داليجا گزدي يي ايچون ظلمات دونيا سينا سفر
ائده رکن کيمسه نين اوننان خبري يوخ ايدي، مريدلري چوخ نگران ايديلار و
اونون يولونو گؤزله بير ديلر، بهمن آيي نين اون بئشينده حضرت خضر آب حیات
چشمه سینه آل تاپپ قارنليق دونيادان چيخارکن ايشيqli دونيايا آياق
قويور. جماعت معتقد ديلر كي حضرت خضر آب حیات چشمه سینه غسل
ائده رکن اونا اولوم حرام اولوب ابدیته جان ياشاياچاق دير. دونياني دولاناراق
أزيلميش و داردا قالان جماعته يارديم ائده جك دير. مثلاً طوفانلي گونلرده
گمي چي لري قورتارماق ايچون دريايا گئدير و قار- بوراندا قالان خلقه يارديم
ائديب مصيبت لي جماعتين دادينا چاتير.

«بهمن» ين اون بئشينده خيديرنبي مراسيمي توتوب گئجه ني پيلوو
پيشيره رکن جور به جور خوروش حاضيرلايارلار. شام واختي قازانين آغزيني
آچارکن هره اؤز آر ائوينده اولدوغو قيزي نين پاييني اولده چکيب بؤيوك ميس
منجمه ئي يه ييغارکن اوستونه ده بير خلعت كي بيچيلمه ميس تيبه پالتاردي
قويوب و قيز ائوينه يوللايارلار. پاي آپارانا دا كؤره كن طرفيندن انعام وئريلر.
اوشاقلار خيديرنبي بايراميندا آتا- آنا لاريندان سوفته آلارلار كي
«خيديرنبي ليك» دئيه لر. خلق اعتقادي بوناديركي بو بايرامدا حضرت خضر
اؤلري دولانيب پيلوو پيشيره نلره باش چكر.

مغان:

مغان منطقەسىنىڭ بۇيۇك چىللە نىن دۇرد گون آخىرىنا و كىچىك چىللە نىن اوچ گون اولىنە خىدىر دئىەرلەر. خىدىرىن بىرىنچى گىجەسىندە عائىلەر بوغدا قوورارلار و آل دىيرمانىلەر اويودەرك الك ايلە الە يىب قاووت دوزەلدەرلەر.

قىزگىلىن لىر و خانىملار نىت ائىدىب اىستە دىك لىر حاجت اوزرە، اونسو بىر مئجمەئى يە تۇكوب گىجەنى خلوت بىر اوتاقا قوبارلار. صاباح سحر قاووت لار اوزەي قارىشىق گۇرونورسە خانىملار سئوئىنچك اولوب گلەجەيە اومود باغلایارلار.

مغان اهلې خىدىر گونلىرىنى قىشىن لاپ سويوق گونلىرى بىلىپ ائل اىچرە دئەرلەر: «خىدىرگىردى قىش گىردى- خىدىر چىخدى قىش چىخدى»

ميانا:

ميانالىلار بھمن آيى نىن اونوندان اون بئشىنە جان خىدىرىنى توتارلار و عقىدەلىرى واركى بوگونلردە حضرت خضر اونلارنى شھرىنە گلىب كىمسەنىن دردى- غمى و بىر موشكولو وارسا، اونسو حل ائدەر. «حضرت خضرىن قدم لىر مبارك اولسون» دئىە حاجتى اولان لار قاووت دوزەلدەرلەر. بئلە لىكلە كى قوروموش ألما قابىغى، آرمود قابىغى، قوغون توخومو، آرىا و اىي دە اونونى بىر- بىرىنە قاتىب دىيرماندا اويودەرلەر.

قاووت لارى مئجمەئى يە تۇكوب اوستونە اۇرتوك چكەرلەر و قوبارلاركى گىجەنى دىيرماندا قالسىن اگر دعالارى قبول اولورسا حضرت خضر بو بئش

گئجه نین بیرینده دییرمانا گلیب قاووت لارین اوستونده اونون آیاق ایزی قالار. قادین لار قاووت لارا باش چکرکن اگر منجمه ئینی داغیناق و قاریشیق گؤرورسه لر، سئوینجک اولوب بيله لرکی دوعالاری قبول اولاراق آلهه تعالی حضرت خضری یوللایب کی اونلارین دویونونو آچا.

قاووت لاری قاپی- قونشو و قوهوملارا پایلایارلار و قاووت آلانلار دا یئرینه قند، شکر یا پول قویوب قابلاری بوش قایتارمازلار. قاپی بوش وئرمه مک بونا خاطیر دیرکی نذری نیز قبول اولسون و بیزی ده اؤز شادلیقیز دا شریک بیلین. «خضرنبی علیه السلام» اعاید اولان عادت و عنعنه لری بیغیب توپلاماق، 1345-نجی ایلین بهمن آییندان باشلاناراق 1352-نجی ایلین اردیبهشت آییناجان دوام ائدیبدیر».



علیرضا ذیحق

zihagh@yahoo.com

www.kitab.blogfa.com